

DEMOKRATIN BEHÖVER OSS

ETT MATERIAL
FÖR ARBETE MED
DEMOKRATI OCH
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
I TROSSAMFUNDEN

INNEHÅLL

Förord	4
Inledning	6
Mänskliga rättigheter, demokrati och religionsfrihet	9
<i>Mänskliga rättigheter</i>	9
<i>Demokrati och mänskliga rättigheter</i>	12
<i>Religionsfrihet</i>	14
Trossamfunden och mänskliga rättigheter	17
<i>Religionernas påverkan på de mänskliga rättigheterna</i>	17
<i>Trossamfundens arbete för att främja mänskliga rättigheter</i>	19
<i>Religion i Sverige – hur funkar det?</i>	19
Övningar och metoder	23
4 hörn	24
Termometern	25
Om du måste välja	26
Reflektionståget	28
Beslutsvägar och maktstruktur	30
SWOT	31
Rättighetsbaserad analys av verksamheten	32
Tre utmaningar, anspråk, lösningar	34
Intressentanalys	34
Kraftfältanalys	35
Får alla följa med?	36
Enkel handlingsplan	38
Gör en målbild	39
Religionsquiz	40
Litteratur och källor	43
FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna	44

INGEN DEMOKRATI UTAN VÄRDERINGAR

**VI MÅSTE
TILLSAMMANS
STÄLLA OSS FRÅ-
GAN VAD VI FYLLER
BEGREPPET DEMOKRATI
MED FÖR INNEHÅLL.
OM VI INTE GÖR DET
GÖR ANDRA DET,
OM VI SÅ VILL
ELLER INTE.**

DEMOKRATI ÄR ETT lika livsnödvändigt som bräckligt instrument för att upprätthålla den mänskliga gemenskapen både internationellt och nationellt. Det bästa och värsta exemplet på det är att Hitler både valdes och omvaldes i demokratiska val. Vi har lärt av historien även om minnet ibland är kort. Vi måste tillsammans ställa oss frågan vad vi fyller begreppet demokrati med för innehåll. Om vi inte gör det gör andra det, om vi så vill eller inte.

Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund (SST) har av regeringen fått i uppdrag ”att utvidga dialogen med trossamfundet i syfte att stimulera arbetet med demokrati och demokratiska värderingar”.

Vi har i den här dialogen tillsammans lyft fram frågor kring mänskliga rättigheter och deras relation till demokrati. Det material som du nu har i din hand är ett inspirations- och metodmaterial. Något som du kan läsa själv, eller arbeta med och diskutera tillsammans med andra.

Mänskliga rättigheter handlar om den enskildes skydd och rättigheter gentemot staten, precis som våra fri- och rättigheter i Sveriges grundlag. Den enskilde är oftast den svagare parten. Därför skyddar mänsk-

liga rättigheter bland annat minoriteter, garanterar religionsfrihet och slår fast principen om likabehandling. Mänskliga rättigheter bygger på en universell vilja och vision om vad ett gott samhälle är och vad ett gott liv är. Med hjälp av – och i dialog med – religiösa och humanistiska ideal. Detta är något som de flesta tycker är bra.

En spännande fråga för oss skulle kunna vara: borde det då inte också gälla i våra samfund? Jag skulle vilja uttrycka det så här: mina rättigheter gentemot staten är mina skyldigheter mot mina medmänniskor. Det är ingen juridisk fråga primärt utan en moralisk fråga.

Inom trossamfunden hänvisar man ibland till ”ordets” oföränderlighet. Men vi vet att så har inte varit fallet genom historien. Människor har prövat, tolkat, omprövat och omtolkat. Inte för att andra har krävt det utan för att det har legat i själva sakens natur att historien aldrig kan vara statisk. Kunskap kan aldrig vara statisk. Gemenskap kan aldrig vara statisk. Framtiden kan aldrig vara statisk. Det som är större än oss själva kan vi inte omfatta för då är det inte större än oss själva. Det gäller det som många kallar Gud lika väl det som andra kallar kärlek.

Bengt Göransson som var utbildningsminister på 1980-talet och ordförande för den stora demokratiutredningen på 1990-talet sa en gång vid ett seminarium

om just demokratiutredningen: ”Vi gör fel om vi tror att demokrati är ett sätt att distribuera beslut när det i stället är ett sätt att förmedla värderingar. Om det inte vore det och vi beslutar att det är fel att döda och någon dödas ändå, vad gör vi då?”

Att arbeta med demokrati inte är främst att skriva protokoll, lära sig begära votering eller skriva en reservation. Det handlar om vilka värderingar vi vill leva efter, vilka värderingar vi vill förmedla och med vilka värderingar vi vill bli bemötta.

Vi borde lyssna till den filosof som en gång sade att ”människans fria vilja betyder inte att hon kan göra vad hon vill utan att hon måste vilja det hon gör”. För det behövs kunskap och en inre kompass. Kort sagt: värderingar.

Åke Göransson
Generalsekreterare SST

ETT MATERIAL FÖR DISKUSSION OCH INSPIRATION

**UPPLÄGGET
ÄR TÄNKT SOM
EN PROCESS FRÅN
ANALYS AV NULÄGET
OCH IDENTIFIERING AV
UTMANINGAR TILL VÄ-
GAR FRAMÅT. ANVÄND
HELA MATERIALET
ELLER PLOCKA
UT DELAR.**

SOM ETT LED i SST:s uppdrag att föra utvidgad dialog kring trossamfundens demokrati-främjande arbete genomfördes under hösten 2012 och våren 2013 dialogseminarium i Stockholm, Göteborg, Malmö och Södertälje. Syftet med seminarierna var att tillsammans diskutera kring frågor relaterade till demokrati och mänskliga rättigheter. Under seminarierna reflekterade deltagarna kring innebörden av demokrati, mänskliga rättigheter och hur deras arbete i församlingar/föreningar idag bidrar till att förstärka demokratin och främja de mänskliga rättigheterna. De diskuterade även vilka utmaningar trossamfundet står inför, såväl internt som externt, och hur dessa utmaningar kan lösas.

Under dialogseminarierna efterfrågade flera deltagare konkret stöd för att fortsätta diskussionen i det egna trossamfundet. En idé som väcktes var att ta fram ett gemensamt material som stöd och inspirationskälla för diskussion och arbete relaterat till demokrati och mänskliga rättigheter. Denna idé ligger till grund för den skrift du har i din hand. Vi har valt att kalla det ett metodmaterial men det kan även ses som ett idé eller inspirationsmaterial.

Metodmaterialet följer samma upplägg som SST:s dialogseminarier och inleds med en introduktion till mänskliga rättigheter, demokrati och religionsfrihet i kapitel ett. Kapitel två ger en översikt av religionens roll i Sverige, hur religion och tro kan kopplas till mänskliga rättigheter samt trossamfundens arbete som berör dessa områden. Materialet inkluderar även metoder och övningar som hjälp för att diskutera och arbeta vidare med dessa frågor. Detta görs i kapitel tre som är tänkt att spegla en process som berör följande steg;

1. Förstå

Vad innebär demokrati och mänskliga rättigheter?
Vad har det för betydelse för mig och min församling/
förening?

2. Analysera

Analys av nuläget, vilket arbete görs och vilka värderingar arbetar vi efter?

3. Identifiera utmaningar

Identifiering av utmaningar internt och externt.

4. Agera

Vägar framåt, vad kan och vill vi göra
och vem kan vi samarbeta med?

Materialet hoppas kunna bidra till såväl kunskap som reflektion och agerande. Texterna och övningarna kan användas antingen i sin helhet eller så plockar man helt enkelt de delar som passar för församlingen/föreningens behov just nu.

Målgruppen är religiösa trossamfund på nationell och lokal nivå. Vi har valt att använda begreppet trossamfund när vi syftar på nationell nivå och församling/förening när vi menar lokal nivå. Det går dock oftast att byta ut begreppen så att de bättre passar i er kontext.

Materialet har tagits fram av Fonden för mänskliga rättigheter på uppdrag av SST. Till stöd har funnits en referensgrupp med representanter från trossamfund och studieförbund.